

מבוא

בתקופה האחרונה, אנו עדים לעלייה מתמדת באחוז פשעי השנאה ומקרי האלימות. בשנת 2013 חלה עלייה במקרי אלימות חמורים לעומת שנת 2012, ותקיפות אלימות על ידי בני נוער הופכות יותר ויותר לשכיחות ושגרתיות (בשן, 2014). בנבנישתי, חורי-כסאברי ואבי-אסטור (2006) בדקו את היחשפותם של תלמידים לאלימות. הם מדווחים שכמעט כל התלמידים נחשפו לאלימות מילולית, כחמישים אחוז חוו אלימות מתונה ואחד מכל חמישה מדווח כי היה קורבן לאלימות קשה. אלימות בקרב בני נוער הינה תופעה רחבה אשר מימדיה מובילים את מערכת החינוך להתמודדות עם אתגרים משמעותיים.

חלק מהאלימות הגואה מופנית כלפי כל מי שאיננו שייך לקבוצת הרוב. שר החינוך לשעבר, שי פירון, ראה בנושא זה מטרה נעלה, ובמשרד החינוך הגו את הסיסמא: "האחר הוא אני". כמו כן, משרד החינוך מפעיל תוכניות רבות על מנת לעודד סובלנות בבתי הספר. אחת התוכניות הינה "מחויבות אישית". התכנית מתבססת על עשייה של התלמיד המתבגר, ובמקרים רבים מדובר בהתנסות ראשונה שלו בעשייה מסוג זה. עשייה זו מחייבת התמדה, אחריות והיכרות עם תופעות חדשות ומצבי חיים שהתלמיד לא התנסה בהם בעבר. בין מטרותיה של התכנית "לטפח אצל התלמיד מודעות לערכם של האחריות האישית, כושר ההתמדה והמסירות בעת מילוי תפקיד בכלל ובהגשת עזרה לזולת בפרט" (חוזר מנכ"ל תשעב/6(א), ח' בשבט התשע"ב, 01 בפברואר 2012). מטרתו של פרויקט מחויבות אישית הוא להגביר את הזדהות הנוער עם הקהילה הסובבת אותו ועם אוכלוסיות חלשות, באמצעות מתן עזרה מסוגים שונים זאת מתוך מחשבה כי בכוחה של פעילות התנדבותית להוביל להעלאת הסובלנות והאמפתיה כלפי האחר.

מטרת עבודה זו הינה לבדוק האם בני נוער שמתנדבים ב"עלה נגב" יגלו עליה בתחושות האמפתיה כלפי אחרים להם הם נחשפים בהתנדבות (בדואים) וכלפי האחרים להם הם אינם נחשפים בהתנדבות (פלסטינים). שאלת המחקר הינה האם ימצא קשר חיובי בין התנדבות בני נוער ב"עלה נגב" לתחושת אמפתיה כלפי קבוצות מוחלשות? האם מתבגרים מתנדבים יחוו אמפטיה ודאגה לאנשים אחרים ואף יפתחו עמדות ביקורתיות יותר כלפי החברה ממתבגרים שלא מתנדבים? מתוך שאלת המחקר נגזרות שאלות המשנה:

1. האם ימצא קשר בין התנדבות בני נוער ב"עלה נגב" לתחושת אמפתיה כלפי קבוצות מוחלשות

אותם הם פוגשים במהלך התנדבותם?

2. האם ימצא קשר בין התנדבות בני נוער ב"עלה נגב" לתחושת אמפתיה כלפי קבוצות מוחלשות

אותם הם לא פוגשים במהלך התנדבותם?

בתחילת שנת הלימודים תשע"ה חולקו שאלונים לכשישים תלמידי כתות ז'-ח' מבית הספר "מרחבים" שבנגב. התלמידים התנדבו לאורך השנה באופן קבוע פעם\פעמיים בשבוע בכפר השיקומי "עלה נגב" בו מרבית המטופלים מתמודדים עם פיגור עמוק. בסוף שנת הלימודים חולקו שוב אותם שאלונים לאותם תלמידים-מתנדבים. אוכלוסיית המחקר הינה מתבגרים מתנדבים והמדגם הינו שישים מתבגרים המתנדבים בעלה נגב-נחלת ערן בכיתות ז'-ח', בהם 26 בנים ו-34 בנות. כל המתנדבים תושבי צפון הנגב הלומדים בתיכון אזורי-התיישבותי מרחבים. כלי המחקר הוא שאלון אנונימי לדיווח עצמי (ר' נספח 1) של דראושה (2003).

השערת המחקר הראשונה היא שבני נוער שמתנדבים ב"עלה נגב" יראו עליה באמפתיה כלפי קבוצות מוחלשות אותם הם פוגשים במהלך ההתנדבות. השערת המחקר השנייה היא שבני נוער המתנדבים ב"עלה נגב" יראו עליה באמפתיה כלפי קבוצות מוחלשות אותם הם לא פוגשים במהלך ההתנדבות. ראשית, אנסה לסקור באופן רלוונטי את נושא ההתנדבות, הגורמים להתנדבות והשפעת ההתנדבות על המתנדבים. בהמשך, חשוב יהיה למקד את הנושא להתנדבות בקרב בני נוער. לבסוף, ובהיות נושא האמפתיה מרכזי בעבודה זו, ייבחן נושא האמפתיה בהקשר של התנדבות ופעילות חברתית.